IN-NAHLA

TA'

AGOSTINO LEVANZIN.

GAZZETTA TA' CULL GIMGHA BIEX TGHALLEM U TIDDEFENDI L POPLU.

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci.

Giebha żeŭġ dac li għaraf ħallat il ħelu ma'l meħtieġ.

133. | 18 ta' MARZU 1911. | IT-TIELET SENA

FTEHIM.

Hadd ma jista jissieħeb għal ankas minn sena; u jecc ma jgħarrafx lili, b'il mictub, għallankas ħmistax kabel, li ma fi ħsiebux ijgedded, ingħoddu bħala 'msieħeb għa's-sena ta' ŭara. Il ħlas, b'il kuddiem, hu: għal ta'l Belt, ta'l Furjana u ta' Ta's-Sliema ħames xelini f'is-sena u jista jsir b'is-sitt xhur jeŭ b'it-tliet xhur; l-oħrajn ijħallsu, barra minn dan, il posta ucoll. Cull min jissieħeb issa jieħu l-eŭŭel sena li ħarget b'xejn; min ijsieħbu jieħu "Maħbub ta' Gesù" b'xejn. In-"Naħla" u il "Maħbub ta' Gesù" jinbigħu għand is-Sur ĠANNI CRITIEN, ta' Strada Rjali ta'l Belt, fejn jista jsir il ħlas ta'lgazzetta ucoll. L-ittri għandhom jinbagħtu collha f'Ta's-Sliema, 12, Str: S. Vincenzo.

IL CURA TA'S-SAŬ[M]

Jiena sgur li malli ingħidilcom li is-saŭm hu ŭaħda m'il aħjar hŭejjeġ biex tfejjku il mardijiet tagħcom u biex tgħixu b'saħħitcom li tinfexxu tidħku u li tgħidu li issa tasseŭ ŭasalt biex ijġorruni marbut f'Ŭied Incita. Idħku chemm tridu u għidu contra tiegħu chemm tifilħu, xejn ma jcun ġara, iżda ŭara isimgħuni ħalli meta taraŭ chemm tobba barra minn Malta kiegħdin ijfejjku nies b'is-saŭm biss tintebħu li chien ħakkcom min jidħak b'il kalb bl-injuranza ta' bosta minncom u m'hux bija.

Dac li sejjer ingħidilcom, kabel stampajtulcom, ippruvajt għal sentejn sħaħ fuki u fuk marti u għalhecc tiegħu, bħal ma għad infehimcom actar il kuddiem, nista nati il provi il min jieħu dina il ħaġa b'id-daħk jeŭ b'iż-żuffjett.

Mela meta tisbgħu iżżommu żakkcom b'id-daħk u troddu is-slaleb isimgħuni u jecc ŭara jcun hemm xi ħadd li jitħajjar jagħmel bħali jiena haŭn dejjem imħejji biex, għall ġid, natih dakka t'id.

* * *

Upton Sinclair hu romanzier american famus u fost il cotba sbiħ u imsemmija li għandu hu magħruf ma'd-dinja collha il «JUNGLE» tiegħu. Dana il chittieb chien kankal id-dinja collha, ftit snin ilu, meta chixef xi kżież ta' laħam chienu jagħmlu f'il caxxi ta'l-landa u li xi dakkiet chien ijcun fihom, sa laħam ta'l bniedmin ucoll! Minn xi żmien l-haŭn dana Upton Sinclair, billi chien marid ħafna u fiek b'is-saŭm biss bħal ma bih fejjak il martu, ma hux ħlief jicteb fl-aħjar gazzetti u magazines inglżi fuk dina il cura tant ħafifa, irħisa u ta'l għaġeb, u jiena biex nibda sejjer ingibilcom l-aħjar li kal f'żeŭġ articoli sbiħ ħafna li dehru fuk il LONDON MAGAZINE ta' Frar u Marzu ta' dina is-sena b'it-tama kaŭŭjja li jogħġobcom ħafna dana it-tagħlim ġdid u li meta timxu fuku jcunilcom ta' ħafna ġid.

* * *

Dana jibda biex ijgħidilna li issa ilu ma'l GHAXAR SNIN li fejjak lilu in-nifsu u lil ħafna nies minn ta' ma' dŭaru b'il cura ta's-saŭm biss; u li hu, għad li kabel chien dejjem imgħaxxex u jtabbab minn mindu għamel din il cura dejjem sab ruħu b'saħtu donnu fart u ħieni u katt ma ħass xejn actar minn daŭc il mardijiet li chien jħoss kabel u li chienu tant takklulu ħajjtu. Mela dina il cura f'idejh kdiemet ġa għal għaxar snin u għalhecc jista jgħidilna xi ħaġa fukha seŭŭa u jidhirli li aħna għandna jcollna il għakal li għall ġid cbir ta' saħħitna għandna nisimgħuh.

* * *

Jecc tistaksi il mitt ruħ li tiltaka magħhom cull jumchif inhuma, ħamsa u disgħin f'il mija jġemgmulec li jbatu b'xi ħaġa. Chiecu daŭna jagħmlu il cura ta's-saŭm seŭŭa jisgurana li disgħin minnhom għandhom ijfieku u jitbiddlu fl-actar nies ħienja ta'd-dinja. Mela għala ma tippruvaŭx, bħal ma għamilt jiena dina il cura li minnha ma tistgħux taraŭ ħlief ġid, u ġid cbir? La Upton Sinclair u lankas jiena ma kiegħdin nirraccomandaŭlcom xi medicina patentata biex nakilgħu xi ħaġa minnha, iżda it-tnejn, b'il ħrara ta' klubna collha, sejjrin inħajjrucom u inŭiddbucom biex tagħmlu dina il cura li fiha m'hux talli ma tonfkux flus iżda tiffrancaŭhom bla ma aħna incnnu daħħalna xejn f'il but.

* * *

Upton Sinclair jibda biex ijgħidilna chemm chien ijbati dejjem bl-ugiegħ ta' ras u ta' stoncu kabel ma ġarrab dina il cura tant ħafifa daks li hi ta'l għaġeb. Jgħidilna ucoll li dam snin kabel ijbagħbas b'chemm ricetti u medicini patentati ir-

raccomandaūlu ħbieb u tobba gūappi bla ma ħa l-ebda ruħ u rema ħafna flus f'ix-xejn jecc m'hux biex għamel f'saħħtu ħsara ūisk acbar. Jibda biex ijgħarrafna ucoll li l-eūūel ħūejjeġ li għarrkulu saħħtu u l-actar l-istoncu tiegħu chienu il ħafna iclijiet tkal u żejjda li chienu jżokkuh bihom meta, żagħżugħ, chien f'dar ommu u missieru u chien jiġri minn restorant għal ieħor f'iż-żmien li chien jistudja f'il belt ta' New York. Minn haūn nibdgħu naraū li jecc hemm ħaġa li tgħarrak l-istoncu u għalhecc is-saħħa hi l-ichel u xorb iż-żejjed, saħta li il Cnisja f'il għerf cbir tagħha ilha minn eluf ta' snin li ipprojbitilna li għadditha fost l-irjus t'ad-dnubiet il mejjta. Mela meta ma nieclux iż-żejjed m'hux biss incunu kiegħdin nagħmlu ġid cbir f'saħħitna u f'butna iżda f'ruħna ucoll.

* * *

Upton Sinclair marad bl-istoncu għad li katt ma chien ijpejjep u jixrob liquri u bla ma katt xorob cafè jeū tè li daūn l-erba ħūejjeġ collha chemm huma jagħmlu ħsara cbira bla tarf f'is-saħħa, Ibżgħu mela minnhom daks għefiered u m'il ichel iż-żejjed għaliex ħsara cbira u għali sfieki biss tistgħu tistgħallu minnhom.

* * *

L-cūūel sinjali li saħħtec tcun bdiet kiegħda tħoss għaliex l-istoncu jcun beda jitħassar, huma l-uġiegħ ta' ras u li tieħu rieħ għal eull ħaġa ta' xejn. Meta tara li ma l-ankas żiffa timbocca flissjoni jeū sogħla u li ma tulec ja xitūa ma intix ħlief tisgħol u tomħot, iftaħ għajnejc, u ilka cmieni għaliex saħħtec tcun bdiet tħoss seūūa u il għaūġ ijcun collu ġejj m'il istoncu billi tcun kiegħed tħaxxex fl-ichel jeū billi tcun kiegħed titfa fih ichel li ma jcollux is-setgħa biex jista jmixxix tajjeb b'iż-żejjed. *Principiis obsta* kal ūieħed għaref antic, iġifieri ilka l'iċ-ċchejchen għaliex meta jiċber ma tcunx tiflaħ għalih u hecc hu għaliex sogħla ħafna tfejjakha b'xejn iżda meta tinfexx fi bronchite jeū f'tisi ma issibx ircaptu tagħha addoċċ.

* * *

Meta tibdgħu ta' cull xitūa timirdu jeū tieħdu irjieħ fi griżmejcom, jeū timirdu bl-influenza, jecc tnakksu m'irkadjeū takbadcom telka cbira f'ix-xogħol u ma tħittxux ħlief titbiegħu u tiscartaū minnu, u tħossucom dejjem mitluka, klubcom seūda u imbeżżgħin għax donnha sejjra tiġrilcom xi disgrazzja cbira bla ma jcun hemm xejn għalfejn, iftħu għajnejcom għaliex il macna ta' saħħitcom tcun bdiet titħassar seūūa u jecc titilfu iż-żmien ijdur b'rascom. Hecc ġralu Upton Sinclair, ma tax cas, baka jistudja ħafna u jħaxlet f'ichel biex fl-aħħar chien għoddu ħallasha kares.

* * *

Ūara dana beda jieħu rjieħ sa f'is-sajf u jagħtas ħafna drabi ūara xulxin bla mistriħ ta xejn. Beda cull tant takbdu ħajta deni u ġardir bl-uġiegħ ta' ras u bdeū jitħassrulu snienu b'uġiegħ cbir. Barra minnu martu u uliedu chienu dakka ūaħda u dakka oħra jimirdu b'taktigħ-ta'-kalb cbir tiegħu. Haūn ma felaħx jaħdem actar u katta sentejn sħaħ jivvjaġġa għall saħħtu f'arja aħjar u fl-akūa sanatorji bħal ma huma dac ta' Battle Creek, u ta' Bermuda u ta' Adirondacks u kara chemm ġeū cotba f'idejh fuk is-saħħa, iżda ftit għadda għal l-aħjar u f'xi żmien kata kalbu li jista katt ijfiek seūūa għal collox.

* * *

Haūn ūaka f'idejh il ctieb famus ta'l miljunarju americAn Horace Fletcher li b'il miljuni tiegħu collha chien ūasal li ma sata jdaħħal xejn fl-istoncu tiegħu. Chif ġa krajtu f'in-« Naħla » dana Fletcher jirraccomanda ħafna għ'as-saħħa li ūieħed jomgħod ta jeb l-ichel kabel jibilgħu u li katt ma għandec tiecol actar milli jintieġ il ġisem biex ijgħix, għaliex l-ichel żejjed u m'hux mimgħud jitħassar fl-istoncu u jnissel ħafna *ptomaini* (veleni) li jgħarrku is-saħħa.

Il ctieb ta' dana Fletcher fetaħlu għajnejh mnejn chien ġejj il għaūġ tiegħu collu, iġifieri m'il ichel żejjed u imħaxlet li chien kiegħed ijħaūsel fl-istoncu tiegħu u hemm beda jħabbel rasu chif jakbad ijseūūi il ħsara cbira li chien għamel f'saħħtu fl-imgħoddi.

* * *

Iżda ħaseb li billi jomgħod tajjeb u ma jiecolx ūisk hu b'iż-żejjed biex ijġedded saħħtu. Le, barra minn dana hemm ħtieġa cbira ta' ħaġa oħra li hi din iġifieri li l-ichel li iddaħħal fl-istoncu ma jcunx ichel ħażin jeū indigest. Hu beda jiecol *apple-pie* (pastizzotti ta't-tuffieħ), ħobż mixūi imsappap b'il butir u ħafna frott mgħolli b'ħafna crema u zoccor fuku. Dana hu ichel tkil ūisk u l-actar għal l-istoncu tiegħu marid. Haūn żamm u beda jiecol ftit ūisk u ħūejjeġ ta' bla sustanza cbira u tilef ħafna pis f'dakka. Chien ucoll ijkaxxar cull ħliefa u cull koxra ratba ta' frott u b'hecc ma chellux x'ijħaddimlu imsarnu u sab ruħu agħar.

* * *

Dana collu kiegħed ingħidulcom għaliex minnu tistgħu titgħallmu chif timxu intom meta issibu rūieħcom f'dana il għaūġ u biex infehimcom seūūa x'chien li għarraklu saħħtu kabel ma infehimcom x'għamel biex fiek.

* * *

Il cotba ta'l Professuri famusi Metchnikoff u Chittenden nebbħuh fejn chien miexi ħażin u fehem chif meta chien jibkagħlu f'imsarnu ħafna ichel żejjed dana chien jitħassar u jsir microbi li chienu jnisslu ħafna *ptomaini* (veleni) li chienu jiġru ma demmu u b'hecc chien jaħcmu l-uġiegħ-ta'-ras.

Ūara dana raġa mar f'Battle Creek, b'il banji ħass ruħu aħjar iżda xi ġimgħa ūara li telak minn hemm raġa imbocca l-influenza u ūaka għalli chien.

Katta sena sħiħa f'Bermuda u f'Adirondacks u billi ħaseb li l-istudju chien kiegħed ijgħarraklu saħħtu telku għal collox u ta' ruħu għa't-*tennis*, għall kdif, għall għaūm u għall ginnastica oħra. Iżda ūara li għaddiet dina is-sena ma sab li seūūa xejn għaliex saħħtu bakgħet imgħattna chif chienet kabel.

* * *

Haūn iltaka ma ūaħda sinjura m'il California li kaltlu li ūara li ġarrbet tant mardijiet kliel ta' xatca, ta' reūmatismu ta' nefħa fl-imsaren, ta' għeja cbir ta' nervi u x'naf jien, ūara li samet għal tmien t-ijiem sħaħ għaddielha collox u issa chienet ticcura ruħha billi cull meta chienet tibda ma tħosshiex fiha issum daūc it-tlieta jeū erba t-ijiem u jgħaddilha collox. Meta tħabtet miegħu b'burraxca kalila ta' sitt siegħat fuk żiemel donnu fergħun biex marru minn pajjis għal ieħor chien ilha ma tiecol erba t-ijiem sħaħ u b'dan collu żammet in-nifs daksu. Kabel chien sama b'dina il cura ta's-saūm u tbissem jidħak iżda issa meta ra b'għajnejh il ġid cbir li jsir biha ūaħħal f'rasu li jagħmilha hu ucoll.

* * *

Xtara għalhecc il cotba ta'l aħjar tobba li chitbu fukha u li huma, Metchnikoff, Chittenden, Dewey, Hazzard, Carrington u l-actar Macfadden u beda jistudjahom biex jara x'ijgħidu seūūa fuk dina il cura. Ūara li raġa għafsu seūūa l-istoncu ūaħħal f'rasu li jibda is-saūm u bdieh. L-eūūel jum għafsu il ġuħ seūūa, l-agħda f'il għodu nakas u ūara ma ħass l-ebda ġuħ actar b'għaġeb cbir tiegħu bħallichiecu ma chien katt tiegħem ichel kabel f'għomru. Kabel beda is

saŭma chien ilu xi tliet ġimgħat bl-uġiegħ-ta'-ras cull jum. Meta beda jsum ħassu għal l-eŭŭel ġuruata iżda ŭara għib għal collox bla ma f'għomru raġa ħassu katt iżjed.

F'it-tieni jum ħass ruħu mitluk ħafna u ftit rasu iddur bih u f'il ġranet ta' ŭara għad li ħassu għajjien ħafna ħass iżda moħħu jiċċara dejjem. Ŭara il ħames jum ħass ruħu aħjar ħafna, mexa f'it-tul u beda jicteb bla tbatija. Moħħu ħa donnu ir-ruħ u katt f'għomru kabel ma chiteb u kara b'il kalb u ħafna bħal ma għamel f'daŭc il ġranet.

* * *

Ma tul l-eŭŭel erba t'ijiem tilef tmistax il-libbra u dana jfisser li il laħam li chien mibni bih ġismu ma chienx tajjeb għaliex actar li ma jcunx tajjeb actar jinħela malajr billi jcun fih ankas sustanza. Ŭara tilef żeuġ libbri fi tmien t-ijiem. Rakad dejjem tajjeb ma' tul is-saŭma collha u ma chienx ijħossu fjacc ħlief cull nofs inhar u cull f'il għaxija meta chien soltu jiecol; iżda raxxa ilma frisca chienet tatih ir-ruħ. Ŭara tnax il ġurnata bla ma ħa xejn ħass li riġlejh bdeŭ jitilkuh u billi ma riedx jinxteħet f'is-sodda għasar xi larinġiet u xorob il merak tagħhom F'jumejn ma xorobx ħlief il merak ta' tużżana larinġ u ŭara beda jixrob il ħalib, ijżid cull jum sa beda jixrob seŭŭa, u b'iż-żejjed beda jnaddaf imsarnu. Ŭara erbgħa u għoxrin jum b'il ħalib żied tnejn u tlietin libra pis.

* * *

B'dina il cura ħass ruħu tajjeb bla tarf, in-nervi cbar li chellu kabel il cura rakdu u f'loc il għeja, it-telka u l-iscart m'ix-xogħol tatu issa bħal chilba biex jaħdem u chiteb u kara tant li katt ma chien ŭasal daks hecc kabel, bħal ma chien ijħoss bżonn cbir ucoll li jħaddem ħafna ġismu bla ma jegħja bħal kabel u bi pjacir cbir.

Għad li kabel il cura chien actarx niexef, sfajjar, b'ŭiċċu mislut u b'għajnejh micsura, issa ŭara il cura, simen donnu boċċa u ŭiċċu beda jtajjar il-leŭn minnu b'mod li ħbiebu collha bakgħu mistagħġba chif tbiddel f'dakka bħal lejl ma' nhar.

* * *

Ŭara il cura ta'l ħalib billi ma chienx għamel il vera cura ta's-saŭm għaliex ma ħalliex il ġuħ jiffaċċa ŭaħdu ried ijcompliha. Raġa sam għal tmien t-ijiem oħra sħaħ bla ma daħħal xejn fl-istoncu tiegħu u ma ħassx dac il għeja ta' kabel għad li chien jimxi seŭŭa cull jum u jagħmel sa'l ġinnastica. Ŭara għix tmien t-ijiem fuk il-larinġ u it-tin biss u raġa rafa il-laħam seŭŭa.

Meta beda jiecol dac collu li kabel chien jagħmillu tant deni fl-istoncu sab li jista jmixxih bla tbatija ta' xejn u għad li chien jokgħod f'il chesħa u ġie li ixxarrab b'ix-xita katt ma ħa riħ actar u dejjem chien ijħossu mimli b'il ħeġġa u b'il chilba biex jara x'jagħmel f'loc it-telka u il mibegħda ta' xogħol ta' kabel.

* * *

Ŭara il cura ta's-saŭm katta xi xahrejn ijgħix biss fuk il-leŭż u il frott nejj, għaliex fehem li dana chien l-ichel l-actar *naturali* għal bniedem. Sa chemm ma għamelx xogħol kaŭŭi u jiebes sab ruħu tajjeb ħafna, iżda meta beda jaħdem seŭŭa ħass li ma chienx ijgħodd għalih actar billi l-istoncu ma bediex ijmixxihom. Raġa sam u xorob il ħalib u dan l-aħħar billi kara il ctieb ta' Dr: Salisbury: «*The Relation of Alimentation to Disease*» beda jiecol xi biċċa laħam mixŭija ftit fuk il gradilja b'ħafna misħun fuqha u sab ruħu tajjeb u b'moħħu kal li jista jaħdem aħjar milli chien jista kabel fuk il i xejjex, il ħalib u il frottijiet biss.

B'il cura ta's-saŭm Upton Sinclair ijgħidilna li ħareġ cuntent ŭisk daks li sab l-egħżeż trovatura, għaliex bih żamm ruħu b'saħħtu u bogħod minn cull mard. Kabel ma issum ġismec ijcun mimli b'il fdal ta'l ichel żejjed u imħaxlef li tcun daħħalt ġo fih. Dana jitħassar, jikras, ijsir microbi li jgħargħru il fŭied, l-imsaren, l-arterji u il vini u il bċejjeċ ta'l ġisem l-oħra u b'hecc ma jħalluhomx jaħdmu tajjeb u minn haŭn jitnisslu il pullagra, ir-reŭmatismu, l-apoplessija, in-nefħa ta'l fŭied, il mard ta'l clieŭi, iu-nevralġija u ħafna għaġġ ieħor li jaħkru l-ulied ta' Adam li imħabba il frotta, biex għamel għal żakku hu ucoll, ġiebna f'dan l-imbarazz collu.

Meta il ġisem ma jcunx kiegħed jaħdem tajjeb ma jcunx f'is-setgħa tiegħu collha u għalhecc meta jidħlu minn barra il microbi ta't-tisi, ta'l pneŭmonite, ta'l cancer u ta' mardijiet coroħ oħra ma jcunx jiflaħ jilkagħhom u jcheċċihom il barra u b'hecc jirchibhom u jimrad bihom.

B'is-saŭm il ġisem billi ma jsibx ichel x'jaħrak ħalli jgħix jiecol dac collu li jsib ġeŭŭa b'il laħam kadim u għajjien b'collox u b'hecc issir tnaddifa b'ir-raġel u ŭara collox jinbena ġdid u frisc. Għin ruħec għalhecc b'il banji billi tixrob ilma chemm tiflaħ ħalli iż-żomm il pori ta' ġismec collha miftuħa u biex ma'l aŭrina joħorġu il ħmieġ-jiet collha li ġismec ijcun ijrid ijcheċċi.

Jecc tħares tajjeb tara li fuk ilsienec tidher bħal ġlata bajda u ħalkec u il għarak li tneħħi ma jcunx fihom riħa ta' vjoli. Dana jfisser li il ġisem ijcun kiegħed ijnaddaf u jcheċċi il barra il ħmieġijiet kodma u ħżiena tiegħu. Meta tmur il ġlata u l-irŭejjaħ ħżiena jarġa jakodec il ġuħ għaliex il ġisem ijcun indaf minn collox.

* * *

Ma' tul is-saŭma actarx titlef xi libbra pis cull jum. L-eŭŭel ma jinħela hu ix-xaħam u imbagħad id-dgħif ucoll u għad li tarac togħlob ħafna xejn la tibża li sejjer tmut għaliex kabel ma issir gozz għadam micsi b'il ġilda ma tistax tmut u dana lankas ma jista jiġri, kabel ma jarġa jiġi m'il ġdid il ġuħ u dana jagħfsec għal xi ġranet bl-icreħ seŭŭa. Mela sa chemm ma jagħfsecx kaŭŭi il ġuħ la tkanklux int b'il biża ta' rasec, okgħod bi qŭietec għaliex ġismec jaf actar minnec x'għandu bżonn u kabel ma jċempillec kaŭŭi seŭŭa hu ma għandecx tŭiegħu int bl-ichel.

* * *

Nisthajjilcom tgħiduli :— «Iva, dina il cura hi tajjba għal min hu smin biss, iżda min hu magħlub donnu gattarell tridu jcompli jinxef b'is-saŭm ucoll?»

Upton Sinclair jirrispondicom f'lochi. Dana jgħidilcom li m'il istudju u il pratca tiegħu f'dina il ħaġa sab li dina il cura hi tajjba għall magħlubin ucoll billi ŭara is-saŭma jismnu sa jieħdu ġisem l-actar sabiħ u f'ŭaktu. Ippruvaŭ biex taraŭ chif hecc hu!

* * *

Biss jecc tithajjru li tagħmlu dina il cura ta's-saŭm hemm bżonn li tifthu għajnejcom għal xi pericoli li tistgħu tiggarfu fihom. Ifhmuni tajjeb.

Sinclair ijgħidilna li l-acbar pericolu f'il cura ta's-saŭm hu dac ta'l BIŻA. Kabel ma tcunu sguri li dina sejjra tcun ħaġa għalicom ta' ġid u m'hux ta' ħsara, kabel ma issammru f'rascom li tistgħu tibkgħu tnax, ħmixtax jew actar ġranet bla ma tagħmlu ħsara iżda tcattru saħħitcom, kabel ma iddaħħlu f'rascom li għad li issiru għadma u ġilda, u ma tcunux tifilħu tiekfu fuk riġlejcom u frattant ma tistgħux tmutu b'hecc la issumux. Min fi ftit ġranet ijmut b'il ġuħ ma jmutx għaliex il ġisem tcun naksitu is-sustanza iżda jmut b'il biża li sejjer ijmut għaliex ma hux jiecol.

(*Tissocta*)

PADRE MAESTRO SANTO GRECH

Fra Rosario dimorò tre giorni e due notti in casa d'un suo fratello consanguineo, ed ecco dormendò, la seconda notte (asseriva tremando di paura il Converso, che per altra era stato sempre buon religioso,) intese un gran colpo dato allo sportello della porta, e aprirsi; si sveglia perfettamente, e tra un gran splendore, alle forme, ed ai segni della stella sul capo, e del tesone, ravvisò il Santo Patriarca Domenico, che con voce autorevole gli intimò di ritornare al Convento. Spaventato il Converso sbalzò dal letto, ed aspettò che fosse spuntato il giorno. Quindi portatosi al Convento dal Pre. Vicario Priore Grech, accompagnato da altre persone, si butta ai suoi piedi, e venne benignamente da lui accolto. E dopo d'avergli il Servo di Dio Santo, domandato (senza che ancora il Fra Rosario avesse raccontato cosa alcuna della visione) se in quei giorni o la notte si era mai spogliato dell'abito religioso, e rispostogli che nò, il buon Padre gli disse «ringraziate Dio ed il Santo Patriarca» raccontata gli poscia dallo stesso la visione avuta, rispose il Servo di Dio sorredendo, «So tutto, so tutto.»

2. Sappiamo anche dagli stessi testimonj, come una volta il Pre. Grech Vicario Priore ordinò al detto Converso la Monica di fare il pane pei religiosi (che era solito farsi dentro lo stesso convento e di monopolarlo lui stesso, e non Fra Tomaso il quale trovandosi preso dalla lebbra, i religiosi l'avrebbero avuto a schifo. Fra Rosario dopo l'uscita a passeggio del Pre. Santo essendo tra sè il Converso Sora ed un garzone del Convento, contravvenne all'obbecienza avendolo fatto manipolare da Fra Tomaso. All'istante che finirono il pane in pasta, ritornò Santo, fuori dell'ora solita del suo ritiro, ed ordinò si facesse di nuovo il pane pei religiosi e manipolarlo da Fra Tomaso contro la sua disposizione. Si sorpresero tutti tre gli astanti, come mai avesse saputo il Pre. Maestro mentre nessuno affatto li aveva veduti. Conobbero tanto da questo, e da altri fatti, che egli vedeva le cose occulte ed in ispirito.

3. I testimonii succennati Licata, Manastero e Coeti, come oculari attestano sotto fede giurata, che il divoto Pre. Grech più volte in quaresima uscì dal Convento, mentre cadeva dirottissima pioggia, e non solo ma accompagnato da qualche amico o da qualche suo scolare, fra i quali spesso del qui notato Licata, e portavasi a predicare alla matrice senza appena bagnarsi nè egli, nè il compagno con essere ambidue senza ombrello; ciò con sorpresa del compagno e di tutte quante le persone che lo vedevano camminare per le strade all'arie aperte fra burrasche e tempeste. Subito arrivato alla Chiesa egli che sapeva l'ora precisa di dover salire in pulplto, saliva, e predicava, facendo nei fedeli gran frutto, e terminata la predica ripartiva tantosto pel Convento colla medesima pioggia, senza nemmeno bagnarsi, e mai dopo la predica entrò nella Sagrestia a riceversi gli applausi degli uditori; come mai salì in pulpito o in cattedra senza apparecchio coll'orazione, o col raccoglimento anche esterno.

4. Ci vien pure riferito da testimonj di udito, che una volta trovandosi questo servo del Signore, a passeggio verso la via dell'Oreto, e quasi un miglio fuor della città, irruppe una gran tempesta. I religiosi del Convento stavano costernati sopra lui, quando lo videro apparire al Convento asciuttissimo e nettissimo fino anche nelle scarpe. Alcuni poi di la passando osservarono dove il Servo di Dio s'era per buona pezza fermato cioè in un angusto recinto della pubblica via, bagnato all'intorno, ed asciutto nel mezzo a modo di cerchio.

5. Testimonj pure oculari depongono il seguente fatto. Fu portato Mro. Benedetto Ceringione (sopranominato il Pungitore) a spasso in un suo fondo in Contrada di S. Catarina in tempi di vendemmia alla distanza dalla Città d'un'ora e mezza di viaggio. Nell'ora precisa del mezzo giorno Santo prese concedo da Mro. Bonedetto, e sua gente per ritornarsene al Convento, dicendo che i figli non potevano andar a pranzo senza il Padre, alludendo pei figli ai suoi religiosi, pel Padre a sè stesso, che era il Priore. Invano il Ceringione lo pregò e supplicò a rimanersi li per tutta la giornata, e per fine gli dimostrò che essendo l'ora del mezzo giorno precisa, i religiosi come usano, già potevano trovarsi a pranzo, e lui non poteva arrivare alla Città che dopo un'ora e mezzo, o almeno dopo un'ora di viaggio. Il Pre. Santo in verun modo intese quella buona gente e si partì, e nel momento istesso del mezzo giorno fu al Convento, andò a pranzo coi suoi religiosi, e benedisse la mensa egli medesimo. (*Jissocta.*)

Il Cnejjes ta' Malta

CRONOLOGIJA.

F'is-6 ta' April ta'l 1492 Ġacbu Hakim ħalla f'it-testment li jimbena il Cunvent ta' Giesu.

Fl-1500 imbniet il Cnisja.

Fl-1557 Dottor Francesco Snigues bena it-tribuna.

F'is-17 ta' Lulju 1752 reġgħu bdeħ jibnu il Cnisja.

F'it-13 ta' Marzu 1757 bircuha.

F'il 21 t'Ottubru 1790 ġiet icconsagrata m'il l-Iskof Labini.

Fl-1840 raġa imbena l'Oratoriu ta' San Ġużepp.

Fl-1517 il pittur Antonello da Messina pinġa il qŭadru ta'l Madonna b'il Bambin.

Fl-1500 saru żeŭġ statŭi antichi li hemm ta'l Madonna u ta' San Ġużepp.

F'it-30 ta' Novembru ta'l 1545 saret il Fratellanza ta' San Ġużepp li f'it-30 ta' Novembru ta'l 1539 ingħakdet ma dic ta' San Pietru ta' Ruma.

F'it-8 ta' Ġunju 1503 il Capitlu ta'l Catidral u il Hachem riedu li tibda issir haŭn festa famusa cull sena lil San Ġużepp.

Fl-1851 sar l-altar ta' rħam ta' San Ġużepp m'il Baruni De Piro.

Fl-1534 difnu f'dil Cnisja il kalb ta' Lisleadam.

Fl-1556 difnu fiha il geŭŭieni ta' La Sengle.

Fl-1615 difnu daŭc ta' ħu Alofju Wignacourt.

« PRO INFANTIA » — Nhar il Hadd li għadda is-Sur Agostino Levanzin mar Hal Għargħur biex għamel it-Taħdita fuk it-Trobbija ta'l Ulied sabiex ijgħallem lil l-ommijiet x'għandhom jagħmlu biex ijnakksu ftit m'il eluf ta' meŭtijiet li kiegħdin jiġru cull sena ta' daŭna il ħafna trabi li imsejcnin kiegħdin ijħallsu b'ħajjithom il ħtija ta'l għama ta' ommijiethom. Nies ingħabru actar milli ŭieħed chien jistenna minn raħal hecc żgħir u fost collox ingħabru fuk il mitejn mara li kagħdu jisimgħu dac it-tagħlim ta' fejda u sabiħ bl-actar attenzjoni cbira. Iżda jecc dina it-taħdita irnexxiet ħafna ħakku cull tifħir il Cappillan dħuli, ilkugħi u ħabriechi ta' hemm li għamel cull ma sata biex ġabar dic ir-rokgħa ta' nies collha biex jitgħallmu xi ħaġa għall ġid tagħhom, u għalhecc hu ta' min jiżżih ħajr b'il kalb collha. Is-Sur Levanzin ħambak ħafna ucoll contra il ħafna xorb ħażin u irħis li jberbku flushom fih in-nies ta' rħula għaliex hu fehimhom li ma hux ħlief velenu li jgħarrxilhom il ŭŭied u saħħithom u għalhecc actar jagħmel ħsara meta jiskuhom l'it-trabi biex jaraħhom ħelŭin. Kallħom biex meta jridu jixorbu xi ħaġa jibdgħu jixorbu il ħalib bħal ma kiegħdin jagħmlu f'il Belt għaliex barra m'is-sustanża u il ġid f'saħħithom jagħmlu ġid lil Maltin bħalhom u m'hux lill fabbricanti ta' Barra. Dana il cliem intgħogob ŭisk u applaŭdeŭh.

SNIEN! SNIEN! SNIEN!

Il Chirurgu-Dentista Alfonso Urso resak b'id-dar tiegħu **actar** l-isfel f'il Pjazza ta' Raħal Ġdid u għalhecc **issa jokgħod** **seŭŭa seŭ kuddiem il għajn.** Cull min ijfittxu **għal kliegħ** **jeŭ għa'x-xogħol ta's-snien barranin,** li **għalihom hu tant imfaħħar, ijsibu ŭara nofs** **inhar dejjem id-dar.**

IS-SAĦĦAR FALZUN.

(*Jissocta minn numru ta' kabel.*)

Ftit ħin ūara daħal ucoll Patri Damjan, li chien mar għalih, jiġri, Hamid, chif chien talbu, u ilcoll kakotxa, imdaūūrin ma's-Sur Kalamias kagħdu jpecilku ftit fuk il mara li għamlu.

It-Tabib Xara ūara li kaūūa kalb ħabibu chemm felaħ u kallu li chien kaleb seūūa għal l-aħjar ħareġ imgħaġġel billi chien għad ijrid ijżur bosta morda oħra u Pinu niżel ūasslu sa'l bieb. Ta' Falzun, b'Pinu magħhom, ma damux ma ingabru ucoll għaliex chien beda jidlam seūūa u Patri Damjan, ūara li dam jitħaddet ħafna ma's-Sur Kalamias, ras ma' ras, aħjar fuk it-testment, niżel biex joħroġ għal Cunvent.

Is-Sur Kalamias, billi chien daħal il ħin seūūa, u dac iż-żmien biex tmur minn fuk is-Sakkajja għal Madonna ta'l Għar chien ūaħxi ħafna billi it-triek chienet, tista tgħid, għada collha għelieki, sejjaħ il Hamid, li chien kiegħed jitliegħeb ma' Sidor, u kallu biex ijmur ijūassal lil Patri Damjan sa'l Cunvent.

Tistgħu taħsbu x'ferħa cbira ħa Hamid meta sama dana għaliex f'kalbu tnisslet minnufih it-tama li chien sejjer jisma xi biċċa oħra m'il ġrajja t'ommu u ta' missieru u li l-actar ijcun jaf dana x'għadda minn għalih ūara il ġerħa cherha li chien għamel meta tgerbeb ma'l ħamla.

U ma tkarrakx għaliex Patri Damjan, x'ħin taptaplu b'il ħleūūa fuk spalltu kallu:—

—«Ejja Hamid, jiena tibżax ma inħallicx b'xejn ta' triek-tec;» u x'ħin ħares il fuk lejn ras it-taraġ fejn chien għad hemm is-Sur Kalamias kallu:—

—«Ġanni, jecc Hamid jiddaūūar xi ftit ma jiġi la tieħux ħsiebu għaliex incun żammejtu ftit jiena.»

—«Kaddejj tiegħec dejjem» kallu is-Sur Kalamias x'ħin kiegħed idu fuk kalbu u mejjel rasu b kima cbira, u cullħadd mar għal xogħlu.

Ma' tul it-triek Patri Damjan ūiddeb lil Hamid li ma għandu jħalli xejn, lankas nifs ūieħed biss, l'is-Sur Kalamias ūaħdu, għaliex kallu li b'il marda ta'l kalb li chellu dana chien jista jmurlu bħal għasfur u ma jilħak xejn u biex ijcattarlu il ħeġġa actar tarraflu li f'it-testment chien ftacar fih u f'Sidor seūūa.

Tistgħu taħsbu x'ferħa ħass Hamid meta sar jaf li Sidor ma chienx sejjer ijbati u li hu chien dabcar rasu ucoll biex ijcun jista jibka jdur bih u ma jerħi it-trobbija tiegħu f'idejn ħadd. Issa li Hamid sar jaf li Sidor chien biċċa minn demmu ma satax ħlief ijgħożżu, b'rekka cbira, daks il mimmi ta' għajnejh.

* * *

Meta ūaslu f'iċ-cella Patri Damjan kiegħdu ħdejh u kallu:—

—«Hamid, dina il ġrajja kiegħda tiġbed ftit f'it-tul u nisthajjel li int tinsab imletlef biex ūaslu f'it-temiem tagħha. Iżda issa la bdejna stabar ftit ħalli tcun taflia seūūa minn għankudha għaliex minn d'il ġrajja irridec titgħallem katiħ m'il kerk ta'l frugħa ta'l ħajja u irridec tifhem chemm nidmet ommoc li ċaħdet dinha u chemm xtakitec li tibka nisrani u tifel tajjeb bħal ma int.»

Hamid ħmar, mejjel leħitu fuk sidru u ma tniffes xejn. F'rasu chien ġa beda jberrinlu ħsieb jeū xeūxa cherha li ġurnata għad ijrid jitħallas b'il ġid li ħallielhom is-Sur Kalamias, hu u Sidor, m'il mishuta Cavalieri ta' San Ġūann; u Patri Damjan, billi minn dana collu ma fehem u ma ħolom xejn beda jgħidlu:—

—«Hamid, inħallu għal issa ftit il missierec Hasan f'il għorfa ta' Chetrin iż-Żurriek, imdaūūar biha daks ommu, b'Cejlu u b'ħabibu ta'l kalb Għabdallah u naraū ftit x'għadda minn Colina ommoc u minn dac li tant chien ijħobbha għall inchejjitha, Paūlu Calavà.

«Colina kattgħet il bkija ta'l-lejl fi dūejjak u tbiċċir-ta'-kalb l-actar cbar. Meta semgħet dic il killa ta' xita collha u dac it-tbokbik ta'l ilmiet ma' tul it-torok ħasset ruħha donnha trid tinsilet minn ġeūūa fiha. Hasan chien għad ijrid jasal f'il bogħod ħafna, ma chienx imdorri barra fi ljieli kierħa bħal daūc, u sgur sejjer jiġrilu xi ħaġa mgħaūūġa, kalet bejnha, u bejn ruħha u kalbha ma karrketx biha.

«Chellha mitt sena sa jisbaħ għaliex li hi chienet tinsab f'is-sodda u taħt is-sakaf f'il ħin li il maħbub tagħha Hasan chien għadu miexi taħt il killa ta' daūc il buffuri coroħ ma chienetx ħaġa li setgħet iġġerraħha ħafif ħafif.

«Meta sebaħ, u ħarġet minn camritha, biex ma tħassibx ħażin, għamlet ta' b'ir-ruħha li ic-deħūa għaddietilha xi ftit. Is-Sinjura Enzjona meta rat hecc ferħet bla tarf għaliex fehmet li dic is-sħaba seūda, seūda li dallmet għal ftit ġranet il darha chienet sejjra tgħib malajr; u li Colina, billi tinsa il Hasan li issa chien f'il bogħod, tinġibed seūūa lejn Paūlu u la jiġi żeūġha Ġanni m'is-safar ijsib collox miexi ħarir.

«Calavà malli sebaħ gie jarahom għad li chien għadu imūaġġa, u f'il ħin li ma ūera l-ebda ġeddum ma' Colina iżda actar mellisha b'telfa ta' mħabba cbira, ma's-Sinjura Enzjona iżda ferraħ l-imrar ta' kalbu coliu contra Hasan li chellu ħila jtajjar għal ūarajh xbejba bla għakal u safja m'il kerk ta'd-dinja bħal dic; u kallha li jecc ma jfittexx ijparpar il barra minn Malta m'il actar fis li jista l-eūūel darba li chienu jiltak-għu sider ma' sider chien juriħ jecc ħabba irsir torc chellux il ħila li jgħaūūeġ muntar fizzjal ma ti a bin ūieħed m'il actar familji miġjuba u għonja ta' dac iż-żmien.

«Is-Sinjura Enzjona, li għa chemm Hasan nakas ħafna f'darha u daħħalha f'baħar ta' taħūic għadret sninu u chienet għada miġbuda lejh ħafna, berdit chemm setgħet u kaltlu li issa la cheċċietu m'id-dar ma chellux għa'x jokgħod ijħabbel rasu bih actar u jinsa li għadda collu; u billi Colina, biex ma tcomplix tnaffru contra tiegħu, urietu ūiċċ aħjar Paūlu taffa ftit m'il killa u m'il għejra ħorox li chienu xegħlu bħal ħuġġieġa f'kalbu contra l-irsir mifdi Hasan.

«Colina kattgħet il bkija ta' dac il jum li ratu tūil daks sena, ittalla u tniżżel fuk Hasan u fuk li sata jgħaddi minnu f'lejl ta'l biża u kieraħ bħal dac. u ma chienetx tara tasal is-siegħa li fiha targa titgħannak u titbeūūes, b'telfa ta' ġenn, miegħu minn ūara il bieb ta'l ħadid u tigbor ma'l beūs sfieki, minn fuk il għasli fommu l-aħbarijiet li tant chienet tixtiek taf issa.

«Ma' tul il ġurnata collha ma reſket xejn taħt il cannizzata bħal kabel, biex tnissihom chemm tista il bieb ta'l ħadid ta'l iskak, għaliex moħħ il mara meta tħobb tasseū ijlaħħak ūisk u taf turi ħaġa b'oħra b'mod li tkarrak bl-actar bniedem għaref.

«Kagħdet imreccna f'camritha tħit jeū takra, kabdet f'il għaxija f'idha il curuna ta'r-Rusarju u daħlet f'is-sodda cmieni.

«Is-Sinjura Enzjona daret chemm felħet biha u mellsitha chemm setgħet għaliex chienet tħobbha ūisk, u meta rata sejjra torkod, għannkitha, biesitha u ngħabret f'camritha tgedūed il ħafna talb għażiż li ta' cull lejla chienet tkassad kabel tistriħ m'il għajdud ta'l ġurnata.

«Colina meta rat li il-lejl daħal seūūa u ommha u il kad-

dejja chien ilhom li tfeū l-imnara, libset, tleffet u tgezz'zet tajjeb u fuk ponot riġlejha niżlet ūara il bieb ta'l ħadid tistenna il maħbub tagħha b'kalbha tferfer u tħabbat sitta sitta għal cull ħoss imkar żgħir li chienet tisma.

«L-ajru chien, ūara dic is-serħa collha ta'l-lejl ta' kabel, sata seūūa. Il chula ta'n-nir imnakkxa b'eluf ta' cūiecheb ta'l fidda li chienu jilmeū donnhom ferħana chienet tgħaxxaklec kalbec. Għad li chien għadu nieżel ftit ta'd-difa iżda ir-rieħ chien rakad għal collox u ma contx tista tgħid li chien il bard. Ir-rieħ fūk li nefah f'il għodūa nixxef it-torok m'il għadajjar u għamilhom bojod daks il-lift. Fi ftit cliem daks li chien icreħ u jūaħħxec il-lejl ta' kabel hecc chienet sabiħa u isaħħrec dic il-lejla.

«Colina ferħet bla tarf għaliex chienet taf li għad li Hasan biex ijchellimha chellu jieħu mixja ġmielha iżda għallankas chien ijkatta it-triek f'lejla ta' ġmiel li ma bħalu.

«Ūara li chien ilha tistenna xi siegħa, hemm ūara dac il bieb donnha ruħ ta'l Purgatorju li kiegħda tixtiek minn ūakt għal iehor li jitħulha biex titla il Ġenna, semgħet bħal mixi f'it-triek ta' taħthom, ħasset kalbha tferfer tferfer u x'ħin kagħdet tissamma, stenniet li tisma il-leħen ta' Hasan ijsejjħilha b'isimha.

«Iżda tkarrket għaliex m'il ilħna li ūaslu f'ūidnejha intebħet li chienu ta'd-Dejma sejjrin ijbiddlu il sħabhom f'il għassa billi chien korob nofs-il-lejl u għalhecc seūūdet kalbha m'hux ftit li il maħbub tagħha chien għadu ma ūasalx.

«Inħalluha ftit tistennih mixħuta fuk il għatba ta'l bieb ta'l ħadid, imfaūūra b'il cliem ħelu ta' mħabba li chienet kiegħda iddomm u issorr għal Hasan u naraū ftit x'inhu jsir għand Chetrin ta'ż-Żurriek fejn chien jistchenn midrub il maħbub ta' Colina u li minn għaliha chellu jasal ħdejha minn ūakt għal ieħor.»

--«Iva, iva» infexx biss kal Hamid u raġa sichet.

* * *

--«Chif ġa għidtlec» compla Patri Damjan «ma' nofs inhar missierec Hasan kaleb għa't-tajjeb billi chien mibrum b'saffejn donnu ġorf u fl-isbaħ ūakt ta' żgħużitu, u sa f'il għaxija chien beda jitchellem seūūa.

«Għabdallah talbu xi tnejn minn daūc il ftit gordi li chellu f'butu u żerżakhom f'idejn Chetrin biex jagħmlilha ftit il kalb billi chien jaf li f'id-dinja minngħajr xaħam ma tvarax; u dina ferħet bla tarf u xtrat dac collu li chien jinħtieġ biex tirfed il Hasan minn dic i fasda cherha li chien ħa bla ħsieb.

«Iżda Hasan, malli stejken, f'moħħu teġġet mistoksija chiefra ūaħda biss:— Chif ijmur f'dic il-lejla fejn Colina chif kaltlu biex ma jħallihiex tistennih ūara il bieb għal xejn? Għad li l-ajru chien rakad iżda hu chien jaf li b'iż-żir demm li tilef m'il ġerħa ta'l ūakgħa ma chienx jiflaħ jarġa jitla u jinżel l-Imdina ħdejha u anxas, chiecu sata, ma ried jagħmlu biex ma jaktagħhiex x'ħin taraħ b'rasu marbuta donnha b'turbant abjad.

«Hasan ūara li talla u nizżel fuk dina it-tabxa innofs-ta' nhar collu, x'ħin raħ daħal il ħin seūūa u Chetrin u binha Cejlu telku lejn ir-razzet biex jorkdu, hemm ħalli ma jħallux lejl sħiħ ūaħdu imħabba f'it-tgħam li chellhom, sejjaħ fis ma' ġenb rasu lil Għabdallah u f'il ħin li ħadlu idu ġo idejh kallu b'leħen micsur u mħannen:— «Mħammed jienaf li inti sirt tħobbni daks li chiecu cont missieri u li il-lum jiena ma' għandi il ħadd min jatini dakka t'id ħlief lilec. Ismagħni seūūa issa li aħna ūieħidna u għalhecc nistgħu nitchellmu bla xchiel ta' xejn u ifhem x'inhi il cbira xeūka tiegħi u li nixtiekec takdini fiha.» Għabdallah għażżażlu idejh b'idu l-oħra u fehmu i hu chien imħejji biex jagħmel għaliħ dac collu li jitolbu, billi m'hux biss chien tasseū inġibed ħafna lejħ iżda ucoll billi chien jaf li Colina chienet ūaħda m'il ogħna xbejbiet ta'l Gżira u li la ħabbet hecc bl-icreħ il Hasan, hu talli lakgħu u ħa ħsiebu ma chienx sejjer jaħbatha sgur ħażin magħha.

«Hasan fieħmu, fi ftit cliem, chif chien baka il-lejl ta' kabel ma' Colina meta sabbat il bieb u talbu biex jitla ġirja hu sa l-Imdina ħalli ma jħallihiex tistenna hemm ūieħidha, ūara il bieb ta'l ħadid għal xejn, u min jaf x'taħseb u chemm titfettet u titmasħan contra tiegħu meta tara li daħak biha u ma talax. Kalbu biex jara chif ijbelgħilha il biċċa u li jisguraha li f'jum jeū tnejn oħra Hasan ijcun jarġa imgħannak u jitbeūūes magħha ūara il bieb ta'l ħadid.

«Għabdallah ħabat għal l-eūūel jitmeżmeż billi ma dehirlux li hi ħaġa minnha li jħallih f'dic id-dar ūaħdu, iżda meta Hasan kallu li hu chien ijħossu tajjeb ħafna u li jecc ma jakdihx, imkar jaf li jaka gozz mejjet f'nofs ta' triek, ijmur hu, ra li aħjar jati ūiden għal dac li talbu u jmurlu sa'l Imdina b'dic il bxara.

«Barra minn dana xtak ucoll li jisūa xi ħaġa lil Colina u li jcun minsuġ f'dina il praspura għaliex chif fehimtec, Hamid, Għabdallah chien jaf li ma' ommoc Colina, li chellha kalbha f'idejha, ma chienx għeżiek fl-ilma u li cull ma chien jagħżel magħha ma chienx sgur ijsirlu suf.

«Leffef għaldaqstant lil Hasan m'il aħjar li sata f'il parcan ta's-suf, kiegħidlu l-imnara tneūnem fejn rasu, ġibed il bieb ūarajh bla ħsejjes chemm sata u cutu cutu beūūeġ ma'l ħajt il ħajt lejn l-Imdina imgħargħar f'ħafna ħsiebijiet, dakka sbiħ u oħra coroħ, fuk chif chienet sejjra tispiċċa dina il ġażżra imħabbla. Culltant chien jaħbat jagħli u jindem li daħal bejn il basla u koxritha, iżda meta chien jiftacar li l-aħrax Ġanni Abela ma chienx ma'r-riġlejn, chien ijħoss x'ijkaūūilu kalbu li jilħku jħarrbu il Colina, b'ħafna flus magħha, lejn it-Turchija u imbagħad, chien ijgemgem bejn snienu, ħalli jonfru u jitmasħnu chemm ijridu daūn il clieb insara li jġorruna f'il jasar biss ħiex jirfsuna u jaħkruna bi ħruxija li ma bħalha.

«Għabdallah chien imdaħħal f'is-snin seūūa; chien tħabat f'it-takbidiet contra l-insara fuk is-sibbien toroc; chien kadef għal għaxar snin sħaħ, taħt is-saūt kalil ta'l argużini, fuk ixxūieni ta'l Ordni ūara li ūaka irsir u għal ftit baka ħajj b'il ġerħa cherha li chellu f'ġenbu; chien inħakar bla tarf ijkatta il blat, f'ix-xemx li tisreġ u f'il chesħa li tħaddel, biex saru daūc il fossijiet cbar ta' dūar il Belt u minnhom iċċarċru ūiedien ta' għarak, dmugħ u dmija ta' irsiera toroc bħalu. U għad li fi xjuħitu fdih malti għani minn ta' Xabca billi chien dam għal żmien tūil bħal kaddejj tiegħu, ma sabx jakla biċċa ħobż ħażina ta'l maħlut ħlief billi jgħin lil xi bidūi b'xi jumejn ħidma f'ir-raba jeū billi jakdi xi kadja.

«Għalhecc, u billi il-lejl ta' kabel ma chienx m'hux biss għalak għajn ma għajn iżda ucoll ħa dic il ħasda u dic ittixriba sa'l għadam collha li ħuejjġu chien għadhom niedjin fuku, ma tantx sata jarġa jakta dic il mixja ġmielha sa'l Imdina b'il ħeffa collha li ried Hasan u li chien xtak, kabel jitilku, jūaħħallu il ġūienaħ biex ijfittex jasal fejn Colina u ma jħallihiex tistenna għal xejn.

«Iżda il-lejla chienet tasseū issaħħar; chienet ūaħda minn daūc il-lejliet li jgħaxxku, li biss is-sema tagħna jaf cull tant jati minnhom ma' tul Jannar u Frar u li ħadd ma jista jsib cliem jeū ilūien f'ūakthom b'iż-żejjed biex jaħtaf imkar ħjiel tagħhom għall ūarrani.

(Jissocta.)

AKRAU

L-EUUEL TAKSIMA

TA'R-ROMANZ MALTI ORIGINALI

"IS-SAHHAR FALZUN"

TA'

AGOSTINO LEVANZIN

GHALIEX TOGHGOBCOM SGUR.

IL CAUCAU BENSDORP

HU GARANTIT PUR

MINN GHAJR EBDA MATERJA GIRASSA

gha'r-RANDAN

Jimbiegh minn ghand l-Agenti tieghu

BISS

C. CAMILLERI & SONS

50 u 51 Strada Mercanti il Belt

BRITANNIA

STABILIMENT G'DID

Ta' Ferramenti, Ghodod, Huejjeg ta' Chimica u Fotografija, Zebgha, &cc.

BRITANNIA

BRITANNIA

INJAM

ta'l ahmar, ta'l abjat, u ta'l caûba.

Collox m'il irhas u m'il ahjar.

BRITANNIA

Biex tinzammu b'sahhitcom

IPPURIFICAU

BIDDLU

u SAHH'HU

DEMMCOM

BID

DEPURATIV

RICHELET

Daûc collha li jridu iccurau rûiehhom u jinzammu dejjem b'sahhitom minnghajr ma jinhakru b'cull xorta ta' mardijiet ghandhom jiehdu DARBTEJN jeû TLIETA fis-sena minn din il medicina DEPURATIV RICHELET li jista jingieb minn ghand dan is-sinjur:—

Monsieur L. RICHELET, 13, rue Gambetta, SEDAN (Franza).

Haûn Malta jinxtara minn ghand **L-Ispizzjar Alfredu Cumbo** ta' Strada Rjali, 26. Il Belt.

Is-Sur Raff: Bonello

TA' STRADA LEVANTE, 131, IL BELT

(Hdejn il Cnisja ta' Sta. Lucija)

ghandu ghal bejh cull xorta ta' hgieg, zebgha, zjut, imsiemer, ghodod, hûejjeg ta's-Sanità, ta' gass, forniment ta't-tûiebet, lampi ta'l pitrolju li jixilghu b'il inatel b'daûl kaûûi u sabih ûisk u hafna hûejjeg ohra bhal daûn ta'l ahjar qûalità u bi prezzijiet m'il orhos. Ippruvaû biex taraû chif tohorgu cuntenti sgur.

L=OSSIGENU

li illum hu tant uzat f 'il mard, dari chien ijsir fl-ispizzeriji m'il ispizzjari stess; izda sabu li ma chienx johrog pur b'iz-zejjed u ghalhecc ma chienx jaghmel dac il gid collu li chien ijmissu. Illum it-tifel ta'l Prof: Leube ta'l Germanja (dac li ipprepara l-arja liqûida) sab chif minn dina l-arja liqûida johrog l-

OSSIGENU PURISSIMU

u saret socjetà ghal dina il haga li kieghda tforni lill ispizzjari ma'd-dinja collha b'dana ir-rimedju tant ta' htiega.

HAUN MALTA

ma nafux li ghandu minnu hlief

l-Ispizzjar ALFREDO CUMBO

Ta' Strada Rjali (kuddiem il Club) il Belt.

u ghalhecc cull min ijcollu bzonn ta' dana l-ossigenu pur f 'loc li jokghod jistenna li jlestuhulu fi spizzeriji ohra jsibu lest ghand is-Sur Cumbo pur u bi prezz moderat hafna.

Min hu marid bi-ANEMIJA (nakar ta'd-demm) u jrid ijfiek F'GHOXRIN gurnata jiehu

L' ELIXIR

TA' S. VINCENS DE PAOLI

Is-Sur G. Muscat ûara ghaxar snin ugiegh ta' ras kaûûi bla ma sata jfejku b'xejn ma't-tielet flixcun ghaddielu collox. Is-Sur Rinaldu Perini ucoll fejjak l-ibnu, ma't-tieni flixcun, minn anemija kaûûija. Daûna is-sinjuri ucoll li sejrin insemmu ippruvaûh fukhom stess jeû fuk xi hadd iehor u hargu jiftahru: Dr: Edward L. Vella; Dr. Paolo Sammut (Sliema); Prof: Dr: C. Sammut; Prof: Dr: G. O. Galea; Farm: C. Arpa; Farm: G. Gili; Prof: Dr: S. Grech; Onor: Dr: A. Pullicino; Dr: L. Albanese; Negte: G. Tagliaferro; G. Sultana; Ant: Diacono; Avv: Francesco Cardona u hafna ohrajn.

Jinbigh fl-ispizzerija ta't-Tabib

FABRIZ BORG.—Il Belt.

267, STRADA REALE.

IS=SECLU TA'N=NERVI.

Hecc sejjah is-seclu taghna il gharef Prof: u Senatur Mantegazza, u b'ir-ragûn collu ghaliex il-lum ma haûn hadd li ma hux mahsus b'in-nervi u l-actar b'il mishuta

NEVRASTENIJA

li kieghda iggorr nies il Manicomju gozz, gozz. Ghalhecc l-ahjar tobba kieghdin jithabtu biex isibu cura seûûa ghal dina il marda ghaliex tcun ta' gid bla tarf. Hafna ippruvaû izda hadd ma irnexxa daks il gharef u imfahhar

Prof: DE GIOVANNI ta' PADOVA.

li ûara studju cbir sab il famus

ANTINEVROTICU

li kieghed ijfejjak jeû jaghmel il gid lil cull min juzah.

F'Malta dan ijbighu

l-Ispizzjar ALFREDU CUMBO

TA' STRADA RJALI, TA'L BELT

JIPPRUVAÛH GHALIEX MA JIBDIELCOMX!

In-"Nahla" tistampa ruhha fl-Istamperija "EMPIRE PRESS" ta's-Sur Critien, il Furjana.